

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมา หลักการและเหตุผล

ในปัจจุบันปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นปัญหาใหญ่ที่ประชาชนประสบ เพราะสิ่งแวดล้อมถูกประชาชนทำลายไปมาก ก่อให้เกิดปัญหามากมายตามมา ไม่ว่าจะเป็นภาวะโลกร้อน ปัญหาขยะล้นเมือง ปัญหาสุขภาพอนามัย ซึ่งขยะเป็นปัญหาหลักของสิ่งแวดล้อมที่ยากที่จะแก้ไข และสาเหตุหนึ่งเกิดจากประชาชนไม่รู้จักวิธีการบริหารจัดการขยะที่เกิดขึ้น ส่วนมากแล้วจะทิ้งลงข้างทางบ้าง ก่อให้เกิดสิ่งปฏิกูลมากมาย ส่วนหนึ่งเกิดจากสาเหตุที่คนทั่วไปไม่รู้จักการคัดแยกขยะ เมื่อมีขยะก็จะรวมกันกำจัดไปในคราวเดียวกัน

จากปัญหาของขยะมูลฝอยที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนโดยตรง ทั้งในชุมชนเมืองและชนบท ทำให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีความตระหนักในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย โดยอาศัยความร่วมมือของหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นในการจัดการขยะมูลฝอย และการปลูกฝังจิตสำนึก ในการมีส่วนร่วมแก่ชุมชน โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนในแต่ละชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการขยะ เพื่อให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้และเกิดจิตสำนึกที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งประชาชนในชุมชนมีอิทธิพลในการกระตุ้นจิตสำนึกต่อความรับผิดชอบร่วมกันแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมเรื่องขยะมูลฝอยชุมชน โดยเริ่มจากการให้ประชาชนในชุมชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นระบบ เพื่อรองรับปัญหาขยะมูลฝอยที่เพิ่มมากขึ้นทุกวัน แต่การจัดการขยะมูลฝอยที่ครบวงจรมีต้นทุนสูงมาก ดังนั้นประชาชนในชุมชนจึงควรมีความตระหนักในการลดปริมาณขยะมูลฝอยมากกว่าการพึ่งพาการกำจัดขยะมูลฝอยชุมชนจากภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว ทำอย่างไรที่จะรณรงค์ให้ประชาชนในชุมชนเห็นการเปลี่ยนแปลงในเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต มาร่วมกันคิดหาวิธีการและแนวทางในการแก้ปัญหาโดยคำนึงถึงความจำเป็นและความเป็นไปได้ในการบริหารจัดการขยะ เพื่อเลือกแนวทางที่เป็นรูปธรรมที่ดีที่สุดและเหมาะสมที่สุด ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชนในชุมชนเห็นคุณค่าและเกิดจิตสำนึกในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และร่วมด้วยช่วยกันในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ให้เหลือน้อยที่สุด

การปลูกฝังจิตสำนึกให้กับประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย โดยการคัดแยกขยะตามประเภท การนำขยะสะอาดมาสร้างสิ่งประดิษฐ์ การนำขยะเปียกมาทำปุ๋ยหมักชีวภาพ ลดปริมาณการใช้บรรจุภัณฑ์ การเลือกใช้วัสดุที่ย่อยสลายง่าย และการทิ้งขยะให้ถูกที่ เป็นต้น ชุมชนจึงต้อง มีการสร้างข้อตกลงหรือสัญญาประชาคมของชุมชนทุกท้องถิ่น

ทุกหมู่บ้านในการปฏิบัติการบริหารจัดการ ขยะมูลฝอยและการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการจัดการขยะมูลฝอย ให้เป็นแนวทางเดียวกัน

ปัญหาและแนวทางการบริหารจัดการดังกล่าว จึงทำให้เกิดประเด็นในการศึกษาศึกษาการหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะเพื่อลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของเทศบาลตำบลหนองตาด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อนำผลที่ได้มาใช้ประโยชน์ ในการลดปริมาณขยะมูลฝอยของชุมชนที่ไม่ทำให้ขยะมูลฝอยมีมลพิษต่อสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และลดภาวะ โลกร้อน ที่มันักวิจัยจึงมีมติเลือกพื้นที่ของเทศบาลตำบลหนองตาด เป็นพื้นที่ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

1.2 วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

1.2.1. เพื่อหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะและลดปริมาณขยะในครัวเรือนของเทศบาลตำบลหนองตาด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

1.2.2. เพื่อขยายผลแนวปฏิบัติการจัดการขยะในครัวเรือนของเทศบาลตำบลหนองตาด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัย การหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของเทศบาลตำบลหนองตาด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตประเด็นของการวิจัย ดังนี้

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.3.1.1 แนวทางการจัดการขยะ

1.3.1.2 การเพิ่มมูลค่าขยะ

1.3.1.3 แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน

1.3.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับจิตสำนึกและพฤติกรรมจัดการขยะ

1.3.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่การวิจัยเน้นการศึกษาในพื้นที่ของเทศบาลตำบลหนองตาด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

1.3.3 ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยนี้ดำเนินการระหว่างเดือน มกราคม 2560 ถึงเดือนธันวาคม 2560

1.4 กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ดำเนินงาน

พื้นที่ในเทศบาลตำบลหนองตาด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

1.5 กลยุทธ์การวิจัย

กลยุทธ์ที่ใช้ในการดำเนินโครงการ แบ่งเป็น 4 ระยะ คือ

1.5.1 ขั้นตอนการเตรียมการ ด้านบุคลากร พื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.5.2 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

1.5.3 ประชุมเชิงปฏิบัติเรียนรู้ร่วมกันเพื่อสังเคราะห์ข้อมูลหาแนวทางการแก้ปัญหาและรูปแบบแนวทางการปฏิบัติที่ดีในการจัดการขยะ

1.5.4 ติดตามผล ประเมินผล ถอดบทเรียนและสรุปผล

1.6 นิยามศัพท์

รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง วิธีการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางจากแหล่งกำเนิดไปจนถึงการกำจัดและการนำมาใช้ประโยชน์เพื่อลดปริมาณขยะ มีคัดแยกประเภทขยะ การจัดเก็บ การขนย้าย การกำจัด การใช้ซ้ำ การนำกลับมาใช้ใหม่ การทำปุ๋ย ตลอดจนการมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน

การใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย หมายถึง การนำขยะมูลฝอยในครัวเรือนหรือในชุมชนมาใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ เช่น การนำขยะอินทรีย์มาทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ ปุ๋ยอัดเม็ด นำมาเลี้ยงไส้เดือนผลิตน้ำหมักมูลไส้เดือน ใช้เป็นปุ๋ยบำรุงพืชผักสวนครัว การนำขยะแก้วและกระถางพลาสติกมาใช้ซ้ำ เช่น ปลูกกล้าต้นไม้หรือพืชผักสวนครัว การนำเศษผ้ากลับมาใช้ซ้ำ เช่น แปรรูปเป็นพรมเช็ดเท้า ผ้าเช็ดมือและถุงมือ เป็นต้น

แนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการขยะ หมายถึง วิธีการ กฎ กติกา ที่ชุมชนร่วมกันสร้างและใช้เป็นแนวปฏิบัติร่วมกันในของชุมชน ในการจัดการขยะเริ่มตั้งแต่ต้นทางจากแหล่งกำเนิดไปจนถึงการกำจัดและการนำมาใช้ประโยชน์

พฤติกรรมมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง การกระทำหรือปฏิบัติของประชาชนในชุมชน ได้แสดงออกเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยภายใต้ความรู้ความเข้าใจในรูปแบบที่เหมาะสมและถูกต้องตามกติกาที่ชุมชนตกลงร่วมกันและถือเป็นแนวปฏิบัติจริง

การมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง ความคิด ความรู้สึกที่เห็นความสำคัญกับการเข้ามามีส่วนร่วมในการลดปริมาณขยะ รู้จักคัดแยกขยะตามประเภทก่อนทิ้งลงถังขยะ การมองเห็นประโยชน์ในการนำขยะมาใช้ซ้ำ นำกลับมาใช้ใหม่ เลือกใช้วิธีการกำจัดขยะที่ต้องลดจนลดการใช้ผลิตภัณฑ์ที่สร้างขยะและมลพิษ

การจัดการตนเอง หมายถึง ข้อตกลง กฎ กติกา ที่ชุมชนสร้างขึ้นร่วมกันใช้ในการปฏิบัติร่วมกันในลักษณะส่วนรวมของชุมชน เพื่อสร้างความสามัคคี ความร่วมมือ ในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้

ชุมชน หมายถึง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีบ้านเลขที่และจำนวนครัวเรือนตามทะเบียนราษฎรในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลหนองตาด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

1.7 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1.7.1 ได้แนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะและลดปริมาณขยะในครัวเรือนของเทศบาลตำบลหนองตาด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

1.7.2 มีขยายผลแนวปฏิบัติการจัดการขยะในครัวเรือนของเทศบาลตำบลหนองตาด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์